

позааудиторну роботу студентів з цієї дисципліни, сучасною тенденцією роботи студентів з електронними навчально-методичними матеріалами, які є для них відкритими і динамічними в електронному інформаційно-освітньому середовищі; доступністю студентів до електронних журналів з навчальної дисципліни, а також досягненням швидкої інтерактивної взаємодії суб'єктів навчання в позааудиторний час.

ЛІТЕРАТУРА

1. Безпека життєдіяльності: [навч. посіб.] / За ред. Є. П. Желібо [6-е вид.]. – К. : Каравела, 2008. – 344 с.
2. Кобилянська І. М. Формування компетентності з безпеки життєдіяльності майбутніх спеціалістів фінансово-економічних спеціальностей у фаховій підготовці: Дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / І. М. Кобилянська. – В., 2015. – 237 с.
3. Кобилянський О. В. Теоретико-методичні основи навчання безпеки життєдіяльності студентів економічних спеціальностей у вищих навчальних закладах : [монографія] / Кобилянський О. В. – Вінниця : ВНТУ, 2012. – 590 с.
4. Коваль Т. І. Реалізація технологій дистанційного навчання іноземних мов з використанням навчального середовища Moodle / Т. І. Коваль, О. А. Щербина // Неперервна професійна освіта: теорія і практика : науково-методичний журнал. – 2011. – Випуск 2. – С. 97–104.
5. Курчій Б. О. Енциклопедія безпеки життєдіяльності / Б. О. Курчій – Ірпінь : Видавничий центр ВП НУБіП України «ІЕК», 2014. – 158 с.
6. Николаева С. Ю. Проект «Тьюнинг образовательных систем в мире» и формирование иноязычной коммуникативной компетентности / С. Ю. Николаева // Иноземні мови. – №2 (70). – 2012. – С. 5–13
7. Про затвердження Положення про електронні освітні ресурси [Електронний ресурс] : наказ Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 01 жовт. 2012 р. № 1060 / Верховна Рада України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1695-12>.
8. Moodle [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу : <https://moodle.org/?lang=ru>.

УДК 621.396.933(075)

Кмита Є. В.,

кандидат педагогічних наук,

методист відділу організації навчання та сертифікації

Навчально-сертифікаційного центру «Уккраерорух»

МЕТОДИЧНА СИСТЕМА ПІДВИЩЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДИСПЕТЧЕРІВ УПРАВЛІННЯ ПОВІТРЯНИМ РУХОМ У ПРОЦЕСІ ПЕРЕПІДГОТОВКИ НА РОБОЧИХ МІСЦЯХ НА УКРАЇНІ

У статті розглядається методична система підвищення професійної іноземної комунікативної компетентності диспетчерів управління повітряним рухом у процесі перепідготовки на робочих місцях на Україні. Описані її основні елементи, такі як: цілі, задачі, принципи, методи.

Ключові слова: диспетчер, управління повітряним рухом, методична система, професійна іноземна комунікативна компетентність, перепідготовка, робочі місця, задачі, принципи, методи.

Кмита Е. В. Методическая система повышения иноязычной коммуникативной компетентности диспетчеров управления воздушным движением в процессе переподготовки на рабочих местах в Украине. В статье рассматривается методическая система повышения профессиональной иноязычной коммуникативной компетентности диспетчеров управления воздушным движением в процессе переподготовки на рабочих местах в Украине. Описаны ее основные элементы, такие как: цели, задачи, принципы, методы.

Ключевые слова: диспетчер, управление воздушным движением, методическая система, профессиональная иноязычная коммуникативная компетентность, переподготовка, рабочие места, задачи, принципы, методы.

Kmita E. V. The methodical system of air traffic controllers professional communicative foreign language competence development in the process of their conversion training on the job position in Ukraine. The methodical system of air traffic controllers professional communicative foreign language competence development in the process of their conversion training on the job position in Ukraine is described in this article. Its main elements, such as aims, tasks, principles, methods etc are defined too.

Key words: controller, air traffic control, methodical system, professional communicative foreign language competence, conversion training, job positions, tasks, principles, methods.

Першим і основним елементом якісного навчання на робочих місцях є ретельно спланована програма. В одного інструктора не повинно бути занадто багато слухачів – їхнє число варіюється від двох до восьми залежно від виду підготовки, і якщо самі інструктори (викладачі) не мають достатнього досвіду в галузі такого роду навчання, не варто закріплювати будь-яку групу слухачів за таким викладачем на строк понад одного місяця. На практиці система навчання, заснована на методиці навчання на робочих місцях, містить у собі також досить тривалі періоди звичайної аудиторної роботи. У таких випадках варто застосовувати найбільш загальний і прийнятний розклад, відповідно до якого протягом першої половини дня заняття проводяться в аудиторії, а протягом другої – на робочих місцях або, як варіант, значна частина курсу відводиться для занять на робочих місцях протягом усього дня, але по різних дисциплінах і, бажано, з різними інструкторами (викладачами), які змінюються кожні півдня. У цей час спостерігається загальна тенденція розвивати навчальну

програму на окремі «блоки» знань або навичок, що підлягають засвоєнню, і завершувати кожний «блок» до того, як відбувається перехід до наступного.

Метою методичної системи підвищення професійної іншомовної комунікативної компетентності диспетчерів управління повітряним рухом у процесі перепідготовки на робочих місцях є навчання авіаційних фахівців новим аспектам ведення радіообміну англійською мовою при виконанні польотів і управлінні повітряним рухом у штатних ситуаціях, простих і складних метеоумовах, при виникненні особливих випадків в умовах багатокритеріальності й невизначеності відповідно до рейтингів TWR, APP та APS та/або АСРта ACS на робочих місцях у процесі підготовки диспетчера-стажера до рівня майстерності, необхідного для здійснення безпечного управління повітряним рухом.

Завдання:

- перегляд, закріплення та покращення іншомовних знань і навичок стосовно стандартних практик і процедур окремого робочого місця, які вимагають використання затвердженої фразеології та мають на увазі ефективну комунікацію;

- перегляд, закріплення та покращення іншомовних знань і навичок стосовно особливих випадків і нештатних ситуацій у польоті, з урахуванням специфіки окремого робочого місця, які вимагають використання затвердженої фразеології та передбачають ефективну комунікацію;

- сучасне виявлення мовних помилок і недоліків у роботі авіадиспетчерів при веденні радіообміну англійською мовою з метою створення відповідних заходів з вдосконалення професійної комунікації.

Принципи реалізації системи підвищення професійної іншомовної комунікативної компетентності диспетчерів управління повітряним рухом у процесі перепідготовки на робочих місцях є аналогічними до принципів підвищення кваліфікації диспетчерів УПР на місцях і поділяються на:

Загальноспеціалізовані:

Принцип цілісності. Цей принцип можна назвати принципом упорядкованості. Він означає досягнення єдності й взаємозв'язку між усіма компонентами педагогічного процесу.

Принцип професійної доцільності. Цей принцип забезпечує підбір змісту, методів, форм педагогічного процесу, що спрямований на підготовку фахівців з урахуванням обраної спеціальності з метою формування професійно значущих якостей, знань і вмінь.

Принцип поєднання теоретичної та практичної підготовки. Цей принцип забезпечує єдність і взаємодоповнюваність теоретичних знань і практичних навичок та умінь у процесі підготовки диспетчера управління повітряним рухом.

Принцип наступності і перспективності передбачає встановлення зв'язків між матеріалом, що вивчається, і наступними розділами, темами, модулями, намічає перспективні лінії формування мовних знань і комунікативних умінь.

Перепідготовка диспетчерів УПР на робочих місцях створена для того, щоб гарантувати, що вже компетентні диспетчери УПР не тільки підтримують свою іншомовну компетенцію, але й покращують свою роботу у широкому спектрі ситуацій відповідно до специфіки окремого робочого місця.

Підготовка диспетчерів УПР на робочих місцях містить нестандартні ситуації, які згідно з визначенням включають обставини, які не є звичайними або загальними для їх робочих місць і стосовно яких диспетчер УПР не має автоматизованих навичок, і що є більш важливим, – підготовку з систем із погіршеними характеристиками.

Підтримка та особливо оновлення іншомовних існуючих знань і навичок протягом підготовки на робочих місцях є також фундаментальною частиною цієї підготовки. Підтримка існуючих іншомовних знань і навичок може належати до специфіки робочого місця авіадиспетчера, сезонних потоків повітряного руху та процедур, особливо до процедур, які рідко використовуються.

Часто перепідготовка диспетчерів УПР на робочих місцях здійснюється *емпіричним шляхом і без точних результатів навчання*, тому що з точки зору логіки нестандартні та аварійні події не можуть мати чіткого завершення або результату, тому що кожна подібна ситуація є особливою. Хоча результати подібних подій є невизначеними, професійна компетентність вимагає умінь керувати й такими ситуаціями.

До принципів компетентнісного підходу відносять подані нижче.

Процес підготовки диспетчерів УПР на робочому місці характеризується такими вимогами до компетентності слухачів:

компетентності повинні формулюватися просто й однозначно розумітися всіма зацікавленими особами (слухачами, інструкторами, викладачами), а також роботодавцями;

компетентності повинні бути діагностичними, і для їхньої діагностики може використовуватися кваліметричний інструментарій (традиційний і/або знову розроблений набір вимірювальних засобів), що дозволяє ранжувати ступінь їхнього досягнення у вигляді бальної оцінки;

набір компетентностей повинен бути мінімізований за ознаками достатності досягнення інтегральної мети підготовки та завдань професійної діяльності за окремим робочим місцем, що визначені стандартом;

повинна забезпечуватись відсутність повторів основної частини компетентності у вигляді різних формулювань у різних рейтингових групах авіадиспетчерів;

стиль і термінологія формувань повинні бути однаковими для всіх стандартів (наприклад: «здатний, готовий, володіє» тощо);

необхідно розвивати професійні компетентності (поділяються на загальні та спеціалізовані) [1].

Принцип комунікативності зумовлює добір мовного та мовленнєвого матеріалу, характер вправ, методів і прийомів розвитку професійної комунікативної компетентності диспетчерів УПР у процесі підготовки.

Говоріння забезпечує усне спілкування професійною іноземною мовою в діалогічній і монологічній формі у процесі ведення радіозв'язку. Воно спрямоване до однієї особи або до необмеженої кількості осіб (екіпаж ПС). Як і будь-яка інша діяльність, акт говоріння завжди має певну мету, мотив, в основі якого лежить потреба; предмет – думки того, хто говорить; продукт – висловлювання (діалог або монолог) і результат, який може виражатися у вербальній або невербальній реакції на висловлювання [6].

Спочатку в певній професійній ситуації виникає мотив висловлювання, що позначає початковий момент породження мовлення, і відповідно, – комунікативний намір того, хто говорить. Комунікативний намір визначає роль диспетчера УПР як учасника спілкування, конкретну мету його висловлювання: чи він про щось запитує, чи щось стверджує, закликає до чогось, засуджує чи схвалює, радить, вимагає тощо. На цьому рівні він уже знає, про що говорити, у нього виникає загальний задум майбутнього висловлювання, який поки що не має свого мовного втілення, але вже існує у предметно-зображальному коді. Задум стосується всього тексту (висловлювання в цілому: в ньому намічається основна теза тексту, тобто попередній смисловий план, який уточнюється мовцем протягом усього процесу його реалізації. Далі здійснюється оформлення задуму шляхом відбору мовних засобів авіаційної англійської мови, фразеології радіообміну тощо – граматичних структур, слів, який реалізується спочатку у внутрішньому мовленні, де створюється потенціальна мовленнєва схема висловлювання. Далі має місце включення голосового апарату, і сформоване висловлювання шляхом артикуляції та інтонування втілюється у зовнішньому мовленні.

Спілкуючись рідною мовою, авіадиспетчер думає лише про те, що сказати і в якій послідовності. При говорінні іноземною мовою (за умови недостатнього рівня володіння нею) операції процесу породження мовленнєвого висловлювання стають психологічними через відсутність міцних зв'язків між мовленнєвим задумом і мовними засобами його вираження, які існують у носіїв мови [6].

Діалогічне мовлення – це процес мовленнєвої взаємодії двох або більше учасників спілкування. Тому в межах мовленнєвого акту кожен з учасників по черзі виступає як слухач і як мовець (у випадку радіозв'язку «земля-повітря»).

Діалогічне мовлення характеризується зверненістю. Спілкування у процесі перепідготовки на робочому місці, як правило, проходить у безпосередньому контакті учасників, які добре обізнані з умовами (картиною повітряного руху), в яких відбувається комунікація.

Однією з найважливіших психологічних особливостей діалогічного мовлення є його ситуативність.

Принцип функціональності. Як функціональний стиль мова радіообміну характеризується жорсткою структурованістю, насиченістю числівниками, термінологією та псевдотехнічною лексикою. Це в основному усне діалогічне мовлення [2].

У функціональному плані текст радіообміну – це ієрархічно організовані мовленнєві акти, об'єднані у висловлювання діалогічного плану. Діалог як форма мовного спілкування, передбачає порівняно швидку зміну акцій і реакцій взаємодіючих індивідів. Усно-розмовна діалогічна мова радіообміну будується відповідно до принципу економії, що можна спостерігати на всіх рівнях підмови радіообміну. Тенденція до стислості знаходить своє вираження в насиченості скороченнями, використанні кодового способу передачі інформації, високою рекурентністю (термін «рекурентність» розуміємо як «повторне вживання мовної одиниці з риторичною або стилістичною метою», а також як «повторюваність синтаксичних структур» [3]) еліптичних конструкцій.

Будь-яка діяльність диспетчера УПР щодо виконання конкретного завдання може бути представлена у вигляді певної послідовності дій, які формують певну функціональну структуру. Це також відноситься до застосування тих або інших фраз радіообміну, вірного та доречного.

Примітка: для диспетчера УПР у процесі виконання ним своїх службових обов'язків такою функціональною структурою є алгоритм виконання операційних процедур діяльності або побудування тих або інших фраз радіообміну англійською мовою, за допомогою яких забезпечується виконання основного завдання диспетчером УПР у процесі його підготовки на робочому місці.

Принцип строгої регламентації й часового лімітування освоюваних дій. Реалізація цього принципу в процесі навчання забезпечує формування, контроль і оцінку):

- здатності працювати в ліміті й дефіциті часу;

- психофізіологічних резервів (резервів уваги) при виконанні основної діяльності.

Використання принципу строгої регламентації й часового лімітування освоюваних дій ґрунтується на тому, що як у звичайних, так і незвичайних робочих умовах, диспетчеру УПР доводиться виконувати свої професійні функції у жорстких часових інтервалах [4].

Принцип модульності. Модульне навчання — це, очевидно, таке навчання, яке не тільки призводить до засвоєння змістових одиниць інформації, а й до появи у свідомості слухача пізнавального образу цілого, утвореного з цих змістових одиниць.

Навчальний модуль визначається як програмова процесуально-змістова одиниця завершеного циклу навчання на робочому місці диспетчера. Управління цим циклом передбачає створення окремих підмодулів. Диспетчер-інструктор визначає цілі навчання всіх груп з певної теми і для кожного слухача зокрема. Йдеться про

те, що для кожного слухача має бути визначено конкретний рівень засвоєння матеріалу, розвивальні, виховні та політехнічні цілі. У процесі організації перепідготовки кожен слухач повинен орієнтуватися на той зразок, завдання, які він має виконати після закінчення вивчення теми. Цей підмодуль можна назвати цільовим. Його завдання полягає не тільки у розробці конкретних для кожного слухача цілей навчання, а й у створенні образу того рівня, на якому матеріал буде засвоєно кожним конкретним диспетчером-стажистом.

Другий підмодуль називають змістовим, оскільки він передбачає не просто визначення, а організацію змісту професійної перепідготовки на робочому місці в єдине ціле з урахуванням індивідуальних відмінностей кожного слухача, з урахуванням цільового підмодуля.

Третій підмодуль – операційно-методичний, оскільки він передбачає і стадію планування, і стадію реалізації різних методів навчання, операцій, підходів, способів із урахуванням індивідуальних особливостей і можливостей слухачів. Він передбачає планування і реалізацію відповідних засобів професійного навчання, які мають бути використані для досягнення цілей навчання всіх груп.

Четвертий підмодуль – організаційно-діяльнісний. Він визначає, конкретизує і реалізовує форми організації навчання, діяльність кожного слухача зокрема й усієї групи в цілому.

П'ятий підмодуль – контрольний-оцінювальний. Цей міні-модуль містить розробку і реалізацію системи контролю та оцінювання знань кожного диспетчера-стажиста зокрема, оцінку ступеня досягнення ним цілей навчання як на проміжному, так і на підсумковому етапі вивчення, корекційні дії, застосування альтернативної методики. Реалізація всіх п'яти підмодулів у їх єдності і є процесом навчання на основі модульного принципу.

Існує ще один варіант модульного навчання, який називають структурно-концептуальним. При цій схемі здійснення модульного навчання матеріал концентрується навколо певних ідей-категорій. Це дає можливість точно спроектувати і зміст, і процес навчання, виділити змістово-концептуальні блоки. Базовим ядром при такому навчанні є понятійно-термінологічний підмодуль [5].

При максимальному використанні інформаційних технологій у процесі підготовки авіаційних фахівців на робочому місці, як з використанням високоточних диспетчерських тренажерів, так і в процесі їх практичної підготовки, застосовуються додаткові принципи.

Принцип діяльності – зміст навчальних матеріалів та організація навчального процесу повинні вибудовуватися навколо основних видів діяльності тих, хто навчаються;

принцип формування підтримуючого дружнього середовища – це принцип оптимального поєднання «м'яких» і «твердих» форм керування пізнавальною діяльністю тих, хто навчаються;

принцип особистісно-опосередкованої взаємодії;

принцип відкритості комунікативного простору;

принцип інтерактивності – відбиває особливості контактів слухачів з інструкторами (викладачами), а також слухачів між собою;

принцип індивідуалізації – проводиться оцінка стартових знань, вихідний і поточний контроль;

принцип ідентифікації – проводиться контроль самостійності навчання;

принцип регламентності навчання – забезпечується жорсткий контроль і планування навчального процесу;

принцип педагогічної доцільності застосування нових інформаційних технологій;

принцип забезпечення відкритості й гнучкості навчання.

Реалізація зазначених принципів призводить до якісних змін усіх елементів системи іншомовної професійної підготовки діючих фахівців (як практичної, так і з використанням високоточних тренажерів) у навчальних технічних закладах, які полягають у такому:

- основою змісту системи іншомовної підготовки стають не логіка наукового пізнання, а професійні завдання. На цій підставі відкрита освіта дозволяє здійснити перехід від предметного принципу побудови змісту підготовки до створення інтегрованих навчальних курсів, що відбивають цілісну картину професійної діяльності;

- змінюється характер самого знання. Головним при відборі змісту іншомовної професійної підготовки стає критерій «знання – діяльність».

Психологічні механізми підготовки: адаптація, передбачення, прогнозування, висування та перевірка гіпотез, вибір альтернатив, уявне моделювання, інтуїтивне обґрунтування та ін.

Засоби підготовки: адаптація, висування і аналіз проблем, аналіз та вирішення нестандартних завдань і ситуацій, творча дискусія тощо.

Зміст підготовки:

Слухачі повинні знати:

- обов'язки диспетчера конкретного робочого місця з урахування його рейтингу;

- особливості інструментального контролю за повітряною ситуацією за допомогою радіотехнічних засобів (далі –РТЗ);

- як відображати на графіку, табло, ПЕОМ інформацію, що надходить і передається, стан повітряного руху;

- як взаємодіяти з диспетчерами суміжних диспетчерських пунктів, використовувати радіолокаційний огляд і роботу засобів зв'язку;

- як розподіляти увагу на випадок отримання інформації з різних джерел при ОНР;

- як здійснювати безпосереднє управління повітряним рухом з використанням стандартної фразеології радіообміну та відповідно до локальної технології роботи, при цьому радіообмін передбачає знання та володіння:

- основними граматичними структурами та моделями речень (просунуті знання з морфології, часової системи англійської мови й усіх аспектів її використання, синтаксису в рамках рівня «робочий» за шкалою ICAO);

- авіаційною термінологією;

- лексичним матеріалом (лексичний обсяг обумовлюється засвоєнням достатнього обсягу словотворчих засобів англійської мови для спілкування на загальні, конкретні й пов'язані з роботою теми);

- особливостями ведення радіозв'язку як в стандартних так і нестандартних ситуаціях (тематичний зміст лексичного обсягу визначається темами, тісно пов'язаними з роботою диспетчера, які рекомендує ICAO. На основі загальноорозмовної тематики вводяться авіаційні теми. Викладач залежно від складу групи творчо розкриває й адаптує пропонувані теми відповідно до вимог четвертого (робітника) рівня за шкалою ICAO).

- правила та порядок ведення встановленої документації;

- як вдосконалювати отримані навички та засвоювати нові методи ОНР.

Слухачі повинні вміти:

- перевіряти та використовувати устаткування робочого місця;

- здійснювати інструментальний контроль за повітряною ситуацією за допомогою РТЗ;

- відображати на графіку, табло, ПЕОМ інформацію, що надходить і передається, стан повітряного руху, здійснювати безперервне радіопрослуховування на відповідній частоті;

- взаємодіяти з диспетчерами суміжних диспетчерських пунктів, використовувати радіолокаційний огляд і роботу засобів зв'язку;

- розподіляти увагу на випадок отримання інформації з різних джерел при ОНР;

використовувати затверджену фразеологію радіообміну:*

- доводити інформацію до співрозмовника/пілота; видавати рекомендації, вказівки, приймати та підтверджувати інформацію, здійснювати запити та відповідати на них;

- розв'язувати непорозуміння через перевірку, підтвердження або уточнення;

- надавати усні доповіді;

- переключатися та підтримувати відповідний темп мовлення при переході від стандартної фразеології ICAO на загальну англійську мову або з англійської на російську;

- застосовувати адекватно мовленнєві навички та вміння в разі виникнення аварійних ситуацій або непередбачуваних обставин в польоті.

ефективно здійснювати комунікацію (Ці навички належать до усіх інших професійних навичок):

- доцільно використовувати словниковий запас;

- успішно та відносно легко долати лінгвістичні труднощі, які виникають через ускладнений та неочікуваний хід подій, що має місце в межах контексту звичайної робочої ситуації або комунікативного завдання;

- висловлювати свої думки недвозначно та лаконічно;

- слухати й чути;

- вести встановлену документацію.

Слухачі повинні володіти:

- основними навичками ведення радіообміну англійською мовою в стандартних ситуаціях;

- основними навичками ведення радіообміну англійською мовою в нестандартних та аварійних ситуаціях.

Методи:

- Sup.Pract: supervised practices (практика під наглядом).

- Interactive: interactive training (інтерактивне навчання).

- Кейс-метод.

- Role: role-plays (рольова гра).

- STBF: structured briefing (структурований брифінг).

- Brief: briefing (брифінг).

- Visit – відвідування диспетчерської вежі.

- Pre-OJT – підготовка до стажування на робочому місці.

- OJT – підготовка на робочому місці.

- STDF: structured debriefing (структурований дебрифінг). Debrief: debriefing (дебрифінг).

Види підготовки:

Модульне навчання, практична підготовка, відпрацювання на тренажері окремих завдань (тренажерна підготовка), підготовка до стажування на робочому місці та підготовка на робочому місці.

Методична система, як і у випадку з практичною та тренажерною підготовкою, містить у собі елементи таких видів навчання:

- повідомляючого (розповідь, пояснення, читання текстів, демонстрації та ілюстрації, вправи, вирішення типових завдань). На цій основі стає можливим у стислому, концентрованому вигляді передавати

великий обсяг накопиченого іншомовного досвіду. Цей вид навчання ефективно сприяє розвитку сприйняття іншомовної інформації, пам'яті, уяви, емоційної сфери, репродуктивного мислення, виконавської діяльності;

- розвивального (навчання на високому рівні труднощів, пріоритету та провідної ролі теоретичних знань, високого темпу вивчення матеріалу. Дедуктивний спосіб вивчення іншомовного матеріалу, високий рівень його абстрагування, націленість на формування теоретичних знань і теоретичного мислення слухачів на основі змістовного аналізу, планування, рефлексії;

- програмованого (здійснюється на основі навчальних програм, що реалізуються в двох варіантах: машинному (переважно через комп'ютери) або безмашинному (програмовані підручники, комплекти карт та ін.). При укладанні програм чітко формулюються цілі, проводиться логічне опрацювання змісту, виділяються основні поняття, ідеї та провідні логічні зв'язки, усувається описовий і другорядний матеріал. Весь матеріал ділиться на невеликі, завершені за змістом відрізки (кроки, порції, модулі), при цьому здійснюється покроковий контроль, своєчасна корекція, виправлення помилок, якщо вони допущені;

- проблемного (процес діяльності, що протікає у вигляді вирішення завдань, бесіди, аналізу ситуацій, спрямовується і контролюється інструктором (викладачем). Дослідницький метод за проблемного навчання вимагає найбільш повної самостійності слухачів. Форми і методи проблемного навчання також різноманітні: проблемна розповідь, евристична бесіда, проблемна лекція, розбір практичних ситуацій, диспут, співбесіда, гра, у тому числі ділова і т.п.;

- задачного (поетапну організацію постановки навчальних завдань, вибору способів їх вирішення, діагностики та оцінки отриманих результатів. Логіка структурування таких завдань може бути різною: від простого до складного, від теоретичного до практичного або навпаки).

Технічні засоби навчання

До ТЗН належать: устаткування робочого місця, відповідна навчально-методична документація та дидактичні засоби навчання (носії інформації).

Крім того, можливе використання таких засобів, як:

- цифрові проектори для відображення комп'ютерної інформації та відео;
- проекційні екрани різноманітних моделей;
- оверхед-проектори, слайд-проектори; копії-дошки для тиражування записаного на дошці;
- інтерактивні дошки, що надають можливість прямо на дошці змінювати демонстраційні електронні матеріали;

- документ-камери – настільні відеокамери для демонстрації об'єктів і слайдів за допомогою цифрового проектора;

- відеоконференційні системи для ефективного спілкування на відстані тощо.

Контроль та оцінювання знань

Перевірка ступеня засвоєння матеріалу здійснюється інструктором підготовки на робочому місці (викладачем).

Окрім усних іспитів і тестування, оцінювання розвитку професійної комунікативної компетентності здійснюється шляхом аналізу якості виконання вправ і виконання професійної діяльності на високоточних диспетчерських тренажерах та окремому робочому місці.

ЛІТЕРАТУРА

1. Общенаучная компетентность будущего специалиста: сущность и структура [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://cyberleninka.ru/article/n/obschenauchnaya-kompetentnost-buduschego-spetsialista-suschnost-i-struktura>
2. ICAO Aviation English ONLINE [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://aviationenglish.com/>
3. Werner A. Terminologie zur neueren Linguistik / A. Werner. – Tübingen : Niemeyer, 1988. – Bd. 2 – p. 684–685.
4. Методики оцінки навиків пілотування курсантів-льотчиків: структура, цілі, завдання / Д. В. Сіненко, П. М. Онипченко, Ю. Г. Бусигін [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://periodica.16mb.com/wp-content/hups/hups-2010-vipusk-426/sinen.pdf>
5. Системно-модульне навчання [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.info-library.com.ua/books-text-4327.html>
6. Ситуативний підхід до вивчення англійської мови в середній школі [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ua.textreferat.com/referat-17812-3.html>

УДК 378.147

Ду Ханьфен

ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

ОСНОВИ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ ВЧИТЕЛЯ МУЗИКИ ДО КЕРІВНИЦТВА МУЗИЧНИМ КОЛЕКТИВОМ

У статті розкривається сутність психолого-педагогічних якостей учителя музики, необхідних для керівника музичного колективу. Характеризуються основні мотиваційні та компонентні складники психолого-педагогічної готовності до керівництва музичним колективом.

Ключові слова: психолого-педагогічна готовність, професійні якості учителя музики.